

Bc. Zuzana Černá
Retribuční soudnictví ve filmovém oboru po druhé světové válce.
Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta,
katedra filmových studií, 2021.

Retribuční procesy s českými filmaři patří k těm vlastně nemnoha konkrétním událostem z českých filmových dějin, které dodnes splňují podmínku historické i popkulturní atraktivity i společenské důležitosti, jak v posledních letech dokládá třeba případ filmového „magnáta“ Miloše Havla, který se dostal do širších kulturních diskuzí díky knize Krystiny Wanatowiczové, nebo televizní seriál Bohéma. Historická popkultura ovšem (stále ještě) vyžaduje jasný a přehledný narativ, který může poskytnout jen omezený úhel pohledu na historické události. Retribuce je pak zúžena třeba na osud konkrétního člověka a jeho boje s vlastní svědomím a/nebo zvláštních režimů. Zuzana Černá ve své diplomové práci k tématu retribuce v české kinematografii přistoupila záměrně zcela opačným způsobem – jev se pokusila popsat především v jeho skutečné šíři a kontextu. O proslulé i zcela neznámé příklady nečekaně absurdních či přímo tragických osudů jednotlivců přitom čtenář nepřichází. Dozvídáme se ovšem mnohem více retribučním procesem samotným, jeho zákonitostech, jeho historickém, společenském i mezinárodním pozadí. Díky tomu jsme pak spolu s autorkou připraveni přesněji rozpoznat například dříve spíše intuitivně chápané výjimky ve výsledcích retribučních soudů a komisí, k nimž v případech některých exponovaných a známých osobností docházelo.

Zuzana Černá magisterskou prací navázala na svou mimořádnou bakalářskou práci věnovanou oborové očištění mezi filmaři provedenou disciplinární radou Svazu českých filmových pracovníků v letech 1945 až 1946. Magisterská práce, která vznikla po dlouhých šesti letech, bakalářský výzkum doplňuje, protože šetření a soudní procesy vedené podle velkého i malého retribučního dekretu na tzv. divokou retribuci časově, obsahově a částečně i procesně navazovaly.

Stejně jako v bakalářské práci postupuje diplomantka i zde od obecného ke konkrétnímu: po úvodu věnovaném vývoji Československa za třetí republiky následuje podstatná kapitola věcně a pečlivě rozlišující jednotlivé fáze retribuce (často už v době své existence zaměňované) následuje stručné shrnutí situace poválečného vyrovnání s proviněními proti národní cti v české kultuře obecně; hlavní část práce se posléze zabývá samotnou retribucí v českém filmovém průmyslu. Ta není strukturována podle jednotlivých souzených filmařů, ale na základě tematických úvah. Osudy jednotlivců jsou představeny ve výběru jako signifikantní příklady komentovaných specifik. Třem vybraným – pěvci Pavlu Ludikarovi, producentovi Karlu Pečenému a herečce Adině Mandlové – jsou pak věnovány celé podkapitoly. V historicky objevené práci překvapí mnoho detailů – chaos a paralelita retribučních procesů, nedůstojné podmínky práce soudců z lidu nebo rychlost, s níž byly lidem ve vazbě, vůči kterým ještě třeba ani nebyla vznesena obvinění, konfiskovány byty. Stejně jako v případě bakalářské práce, i tato je doplněna relevantními přílohami – jak

retribučními právními normami, tak soupisy dohledaných případů filmových pracovníků, kteří stanuli před mimořádnými lidovými soudy a trestními nalézacími komisemi. Jak ale autorka sama uvádí, tyto seznamy nemohou být v tuto chvíli kompletní, a to ani na úrovni hlavního města Prahy, protože příslušný archivní fond stále čeká v Archivu hlavního města Prahy na své zpracování. (I to je zjištění pro mnohé čtenáře překvapivé až zarážející).

Protože úkolem oponentky práce není jen chválit, musím diplomovou práci podrobit i kritickému pohledu. Vnímám jako částečně disproporční rozsah hlavních kapitol. Problematické jsou pro mě kapitoly věnované Třetí republice a očistě na kulturním poli. V obou případech obsahují jednak poměrně známé informace, navíc v nutně zjednodušující zkratce, která může vyvolávat pocit nedostatečné znalosti tématu, resp. aktuálních oborových diskuzí. Pro případ budoucí práce s textem bych zvážila jejich revizi. Naopak kapitolu věnovanou samotné poválečné retribuci v české kinematografii, která rozsahem neodpovídá ani 50 % práce, bych doporučila v poměru vůči celému textu rozšířit. Její struktura, která jde po tématech (na rozdíl o formálně precizních kapitol o retribučním soudnictví) úplně přehledná a špatně se v ní vyhledává. Práce trpí občasnými redundancemi (zejména týkajícími se pravidel retribuce). Citát o lesu a třískách (str. 44-45) přisuzovaný v práci výhradně Antonínu Zápotockému má obecně známý politický kontext (jde o ruské přísloví užívané údajně V. I. Leninem). Autorka nesprávně vytváří zkratku Státního oblastního archivu Praha – nelze napsat jen SOA, protože SOA je v ČR celá síť, i ve zkratce je tedy nutné dodat lokaci (tedy SOA Praha).

Přes výše zmíněné výhrady práci Zuzany Černé hodnotím jako velmi kvalitní, ve srovnání s dalšími magisterskými pracemi dokonce nadstandardně. Autorka se dokázala se ctí vypořádat s extrémně složitým tématem, kde paralelní oborové kauzy, vyšetřování a soudní procesy spolu s omezenými možnostmi hledání v archivních zdrojích musely bádání a jeho interpretaci nad míru komplikovat. Jak autorka uvádí, vyznění vyšetřovacího spisu mohl změnit jeden chybějící důkaz už v době, kdy soudy probíhaly. Autorčin opatrný přístup k těmto pramenům je tedy více než na místě. Velmi kladně hodnotím také formální stránku práce a vyspělý jazykový styl autorky. Z těchto důvodů **navrhuji práci ohodnotit známkou výborně**. Doporučuji ji – jak už jsem uváděla v oponentském posudku k bakalářské práci – po potřebných úpravách k společnému vydání formou monografické publikace.

V Praze dne 31. 8. 2021